

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

The claims of parenting – Reasons, responsibility and society.

S. Ramaekers & J. Suissa (2012). Dordrecht: Springer. 158 pp. €105,95. ISBN 978 94 007 2250 7.

Luc Van den Berge

Een van de belangrijke drijfveren voor de wijserig pedagogen Ramaekers en Suissa om het aan ouderschap en opvoeding gewijde *The claims of parenting* te schrijven, is hun constatering dat het spreken over ouderschap en opvoeding overwegend gebeurt in de taal van de wetenschappen. In het eerste hoofdstuk (*The languages of psychology and the science of parenting*) tonen Ramaekers en Suissa met veel voorbeelden dat het bijna niet meer mogelijk is om op een andere manier over ouderschap en opvoeding te spreken. De taal van wetenschappen als psychologie en recent neurologie is niet alleen diep doorgedrongen in deze levensdomeinen, ze bepaalt op de meest pervasieve wijze ook wat erover gezegd en gedacht kan worden, en dus welke kwesties maatschappelijk relevant zijn.

Dit bleek nog recent, toen naar aanleiding van het tv-programma *De bleekweide*, een discussie onder therapeuten in Vlaanderen ontstond over de wenselijkheid om minderjarige psychotherapie-cliëntjes met naam en toenaam te laten optreden in dit programma. De argumentatie was telkens weer neurologisch: omdat de hersenen van kinderen nog onvoldoende ontwikkeld zijn,

kunnen kinderen onvoldoende inschatten welke gevolgen deze uitzending voor hen kan hebben. Door deze neurologisering van het debat hoeven professionals en ouders niet stil te staan bij de veel lastiger vraag of het niet de volwassenen zijn die de verantwoordelijkheid dragen voor het tonen van kinderen in therapie, los van waartoe kinderen neurologisch in staat zijn.

Parallel met de hegemonie van bepaalde talen en invalshoeken is er een verregaande professionalisering van het ouderschap en de opvoeding. Ouders krijgen voortdurend de boodschap dat ze zonder de hulp van wetenschappelijke expertise hun kinderen niet kunnen opvoeden. Ouders worden uitgenodigd om als psychologen naar hun kinderen te kijken. Beleidsmakers versterken deze tendens door bijvoorbeeld via websites een gepsiologiseerde omgang met kinderen te promoten.

Ouders zijn volgens Ramaekers en Suissa in de eerste plaats morele actoren, die voortdurend afwegingen dienen te maken en daarbij onuitgesproken kaders hanteren die vaak tegenstrijdig zijn. Ze initiëren hun kinderen in een gemeenschappelijke en waardebeladen wereld. Ze proberen aan hun kinderen waarden en normen mee te geven, zoals 'eerlijkheid' of 'betrouwbaarheid'. Ze hechten belang aan bepaalde ideeën over wat een goed leven en samenleven is, en aan de daarbij horende praktijken (zoals: kinderen behoren te kunnen lezen en schrijven). Ze hebben meningen over wat een goede samenleving zou moeten zijn en die spelen

meestal op deze achtergrond een belangrijke rol in hoe ze met hun kinderen omgaan. Deze morele aspecten zijn opvallend afwezig in hedendaagse voorstellingen van ouderschap en opvoeding.

In het tweede hoofdstuk (*The priority of the particular and the first person*) werken ze de centrale stelling uit dat ouderschap en opvoeding binnen de dominante vertogen gevat zijn in een onpersoonlijk 'derdepersoonsperspectief' en dat ouders vervreemden van hun eigen kinderen als ze op aanraden van experts door de ogen van een wetenschapper naar hun kinderen kijken. Experts hebben het over 'een kind', nooit over 'mijn kind', laat staan wat het betekent voor mij om mijn kind op te voeden.

'What the scientific account asks parents to do (...) is to see their child as "a child" and thus to bracket out the specific commitments and understandings they have about how they want to be as a person in their relationship with their individual child' (p.75).

Daar plaatsen deze auteurs een 'eerstepersoonsperspectief' naast. Het gaat voor ouders steeds om hún kinderen, om wat het voor hén betekent om hun kinderen op te voeden. In een discussie met filosofen als Martha Nussbaum en Bernard Williams ontwikkelen ze een eigen versie van een Aristoteliaanse ethiek. De ouderlijke ervaring doet volgens hen toch nog andere vragen rijzen dan het Aristoteliaans inzicht dat mijn ethische beslissingen 'de mijne' zijn.

Het wetenschappelijk vertoog dreigt ouders te reduceren tot louter instrumenten om door de psychologie vastgelegde ontwikkelingsdoelen te bereiken. Het derde hoofdstuk (*The intuitive, caring mother*) gaat in op de tegenreactie van feministische auteurs als Ruddick, Noddings en Stadlen. Die zweren elke doelgerichtheid af en focussen op het exclusieve belang van de ouder-kindrelatie. Deze benadering is voor Ramae-

kers en Suissa al even eenzijdig. De auteurs hechten er veel belang aan om dergelijke simplistische schema's te vermijden.

Natuurlijk is het belangrijk om ouder te zijn, in het hier-en-nu. Tezelfdertijd zou het absurd zijn om te beweren dat ouders niet zelf iets beogen op de langere termijn met hun opvoeding. Het voornaamste punt van kritiek is dat beide benaderingen, zowel de 'wetenschappelijk' als de 'intuïtieve', de verwevenheid met morele en ethische thema's ontkennen.

Het vierde hoofdstuk (*Good enough parenting?*) behandelt de vraag naar de zinvolheid van zogenaamde ouderschapsstijlen. Van de vaak aangekondigde diversiteit (ze citeren parentingstyles.co.uk) aan mogelijke ouderschapsstijlen blijft er uiteindelijk een viertal over, waarbij de voorkeur meestal naar de zogenoemde 'autoritatieve' stijl gaat. Het beleid baseert zich op ogenschijnlijk waardenvrije wetenschap om een opvoedingsstijl te promoten die het beste soort volwassenen produceert. De auteurs wijzen erop dat een dergelijk wetenschappelijk discours doordrongen is van morele opvattingen, zonder dat deze met ouders ter discussie worden gesteld. Zo is ook het begrip 'goed genoeg ouderschap', dat ooit door de psychoanalyticus Winnicott werd bedacht om de druk op ouders en vooral moeders te verminderen, ondertussen paradoxaal genoeg verworpen tot een norm.

In hoofdstuk 5 (*Rights, needs and duties*) gaan de auteurs in op de vraag wat de rechten en plichten zijn van ouders en wanneer een samenleving bij monde van haar instanties dient in te grijpen. Het rechten- en plichtendiscours met als hoogtepunt de vraag naar een 'opvoedgelofte' blijkt op een even abstracte manier over ouderschap te spreken als het wetenschappelijke.

In het zesde en laatste hoofdstuk (*Existential anxiety, responsibility, and the political*

The claims of parenting – Reasons, responsibility and society.

aspects of the family) komen de verschillende lijnen van het boek samen. De spanningen tussen de instrumentele, relationele en existentiële aspecten van ouderschap dienen niet opgelost te worden, maar worden door concrete ouders geëxploreerd in de dagelijkse ervaring van het ouderschap. Soms, bijvoorbeeld tijdens een driftbui van een kind op een onmogelijke plaats – vrijdagavond in de supermarkt – verloopt dat exploreren erg moeilijk. Wat het moeilijk maakt is juist de veelheid aan aspecten van ouderschap die tegelijkertijd aanwezig zijn.

Met hun 'eerstepersoonsperspectief' proberen de auteurs ouderschap als het ware van binnenuit te belichten. Het opent in elk geval de mogelijkheid om andere vragen te stellen over ouderschap en opvoeding dan het dominante vertoog toelaat. Zo gaat de soms overweldigende ervaring van het ouderschap in mindere of meerdere mate gepaard met een existentiële angst, die in het wetenschappelijke discours niet als zodanig aan bod komt. Iedereen kent wel voorbeelden uit haar eigen omgeving of uit de media van situaties waarin het leven van ouders in een hel

veranderde door wat hun kind deed of meemaakte. De nood aan zekerheden kan erg groot worden. Zich baserend op het werk van de Amerikaanse filosoof Stanley Cavell pleiten deze auteurs ervoor dit streven naar zekerheid te accepteren als een menselijk gegeven en er zorg voor te dragen. Hier geven ze meteen ook een aanzet om op een andere manier over het ondersteunen van ouders (ouderbegeleiding en opvoedingsondersteuning) na te denken.

Het is al evenmin mogelijk om recht te doen aan de rijkdom aan invalshoeken en intelligente reflecties die dit boek de moeite van het lezen waard maken, als het volgens deze auteurs mogelijk is om de ouderlijke ervaring van binnenuit in haar complexiteit naar waarde te schatten. Van de lezer wordt navenant veel geduld gevraagd. De beloning is groot.

Luc Van den Berge is filosoof en systeemtheoretisch psychotherapeut, werkzaam in een centrum voor geestelijke gezondheidszorg en eigen praktijk. Hij is als doctoraatsonderzoeker verbonden aan het Labo voor Educatie en Samenleving aan de K.U. Leuven. E-mail: luc.van.den.berge@skynet.be.

Handboek narratieve psychotherapie voor kinderen, volwassenen en families – Theorie en praktijk

Jan Olthof (2012). Utrecht: De Tijdstroom. 516 pp. € 59,-. ISBN 978 90 589 8216 2.

Robert van Hennik

Op 14 december 2012 vond in het sfeervolle theater La Bonbonnière te Maastricht de 'dag van de narratieve psychotherapie' plaats ter gelegenheid van het verschijnen van het *Handboek narratieve psychotherapie voor kinderen, volwassenen en families*. Jan

Olthof creëerde met vrienden en geestverwanten, waaronder Frans Boeckhorst, Ton Wilken, Jasmina Sermijn en Peter Rober, een leerzame, intieme en persoonlijke dag. Het boek werd hem aan het einde van de dag door zijn kinderen uitgereikt.

Het is verrassend het boek voor de eerste maal door te bladeren; het is zo mooi vormgegeven, geïllustreerd met foto's van kunstwerken, baboesjka's, brieven en tekeningen van kinderen. Naast foto's treft de lezer een rijkdom aan citaten, gedichten en verhaalfragmenten. Jan Olthof vertelde mij op een congres in Rome in 2012 dat zijn